

HLADKÝ LADISLAV: SLOVINSKO

Petr Svoboda

V oblíbené edici Stručná historie států vyšla v dubnu 2010 další kniha, tentokrát pojednávající o Slovinsku. Nový přírůstek do rodiny nakladatelství Libri informuje o dějinách této malé evropské země od jejích předсловanských dob až do současnosti, konkrétně je dovedena do podzimu roku 2009. Autor zvolil chronologický přístup, ale jak je v této řadě historických příruček zvykem, jednotlivým časovým obdobím není věnována vždy stejnoměrná pozornost. Publikace je rozdělena do jedenácti kapitol a většího počtu podkapitol. Více než dvě třetiny pojednávají o období od 19. století do současnosti a historická perioda, která připadá na existenci samostatné Republiky Slovinsko, zabírá v knize necelou třetinu obsahu. Autor sám v úvodu poznamenal, že dějiny 19. a 20. století jsou u nás v knižní podobě a v tomto rozsahu vydány poprvé.

Autor se jako odborník specializuje na dějiny národů střední a jihovýchodní Evropy v 19. a 20. století, na

historii jihoslovanských národů, historii česko-jihoslovanských vztahů a problematiku balkánských nacionalismů. Je známý studentům Masarykovy univerzity v Brně a přednáší také na Filozofické fakultě Univerzity v Pardubicích a Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Mezi odbornou i laickou veřejností je prezentován monografiemi Jugoslávská krize a její historické souvislosti (1993), Bosna a Hercegovina. Historie nešťastné země (1996), Dějiny jihoslovanských zemí (1996, spoluautor), Bosenská otázka v 19. a 20. století (2005) a Dějiny Albánie (2008, spoluautor). Jeho odborné články se objevují v mnoha českých i zahraničních periodikách. V současnosti působí v Historickém ústavu AV ČR.

Ladislav Hladký se v knize věnuje rovněž otázce slovinsko-českých vztahů, ať už se jedná o vzdálené 13. století, nebo období společného soužití Čechů a Slovinců v rámci habsburské monarchie po dobu téměř 400 let. Vyzdvihuje zejména kontakty mezi obroditeli obou národů v polovině 19. století, nebo politickou spolupráci v rámci monarchie. V této době dochází také k prohlubování styků v oblasti kultury, sportu i turistiky. V závěrečné části publikace, což je u této edice téměř pravidlem, nacházíme část nazvanou „encyklopedické heslo“, ve které jsou obecné informace od popisu politického systému až po oblíbené slovinské speciality, nebo flóru a faunu. Nechybí ani stručný přehled politických představitelů, kteří

jsou v jednotlivých pozicích chronologicky řazeni a také informace pro turisty, kde jsou uvedeny adresy velvyslanectví, webové stránky apod. Části věnované návštěvníkům je také připojen stručný slovníček nejzákladnějších frází.

Problematika historie tohoto relativně mladého jihoslovanského státu (úplná nezávislost Republiky Slovinsko byla vyhlášena 25. června 1991, znovu pak 8. října 1991) byla v českých historiografických publikacích doposud opomíjena, což je zarážející, vzhledem ke geografické, politické a kulturní spojitosti Slovinska s naším regionem, tedy s prostorem střední Evropy. Právě v prvenství publikace spatřuji hlavní přínos pro čtenáře. Tomuto tématu, ovšem z politologického úhlu pohledu, se věnoval pouze Ladislav Cabada ve své knize Politický systém Slovinska a dále pak doslova na několika stránkách v monografii Dějiny jihoslovanských zemí právě L. Hladký. V souvislosti s politologickým náhledem bych ještě zmínil práci brněnského politologa z Fakulty sociálních studií Víta Hlouška. Ten se věnuje stranickým systémům ve střední Evropě, potažmo právě ve Slovinsku a Chorvatsku. Za zmínku ovšem stojí mnohočetné odborné články L. Hladkého k problematice Slovinska, zejména v časopisech Slovanský přehled, Slovanské historické studie, Slovanský jih nebo v revue pro křesťanství a kulturu Souvislosti.

Z názvu edice vyplývá, že se nejedná co do rozsahu o neobjemnější historické dílo, ale o výstižnou a srozumitelně podanou monografii opírající se o nejdůležitější dějinné momenty. Navzdory nebo právě díky vysoké autorově erudici v dané oblasti je kniha psána velmi čtivým a přístupným způsobem a zaujme nejen odborníky, ale i širší laickou veřejnost. Jak

prohlásil angloamerický historik Norman Hampson: „Když historici neoslovují posluchačstvo, je jedno, co si mezi sebou povídají. Historie je důležitá jen pro nehistoriky.“

V seznamu použité literatury jsou uvedeny zejména slovinské monografie, které doplňuje česká historiografická tvorba o jihoslovanských zemích. Další část použitých zdrojů zaujímají autorovy odborné články publikované v českých periodikách.

Jak už bylo uvedeno výše, kniha se zabývá počátky osídlení oblasti až po politický vývoj počátku 21. století. Seznamuje potenciálního čtenáře s původním osídlením dnešního slovinského území Kelty a následné obchodní kontakty tohoto území s Římany. Poté je zmiňován přechod karantánských knížat na křesťanství v 8. století, nebo jediná, avšak mimořádně významná, starobylá literární památka z této oblasti – tzv. Frizinské zlomky (slovinsky Brižinski spomeniki).

Jedna z podkapitol v počátku knihy je věnována přechodné vládě Přemysla Otakara II., který na tomto území vládl v letech 1251–1278. Dále se čtenář dozvídá o vztahu rodu Habsburků s místními knížaty z Celje a o následném převzetí vlády právě Habsburky prakticky nad celým etnickým územím Slovinců. Samozřejmě se autor věnuje významnému období humanismu, reformace a protireformace, když vyzdvihuje výrazné osobnosti, které ve slovinských zemích působily.

Největší pozornost je věnována charakteristice dějin 19. a 20. století. Vždyť právě počátkem 19. století (1809), kdy Napoleon poráží habsburskou monarchii, dochází k prvnímu sdružení Slovinců do společného státního útvaru (tzv. Ilyrské provincie), jehož správním centrem se stala Lublaň. Roku 1848 byl formulován program Sjednocené Slovenie, který si kladl za cíl především sjednocení Slovinců ze všech jednotlivých oblastí do jednoho územního celku, který by měl svůj samostatný zemský sněm. Ze strany rakouských úřadů ovšem Slovincům nebylo vyhověno.

Následně se L. Hladký zmiňuje o okolnostech velkého exodu Slovinců, který potkal zemi před první světovou válkou, kdy odešlo na 200 000 obyvatel, což byla šestina celkové populace.

Po konci první světové války, která byla pro Slovance zcela zásadní, dochází ke vzniku společného státního útvaru s názvem Stát Slovinců, Chorvatů a Srbů. Tento byl ale již v prosinci 1918 přetvořen na Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, které trvalo až do roku 1929, kdy král Alexandr I. Karadjordjević

vyhlásil královskou diktaturu a přejmenoval státní celek na Království Jugoslávie.

Období druhé světové války znamenalo pro území dnešního Slovinska rozštěpení do tří okupačních zón. Mezi Německo, Maďarsko a Itálii a po válce se stali Slovinci součástí jugoslávské federace. Poprvé v dějinách získali postavení svébytného národa, i když toto označení bylo jen formální. Autor seznamuje dále čtenáře s pozicí Slovinců v rámci federace pod ochrannou rukou Josipa Broze Tita. Nastíňuje terstskou krizi a krátce zmiňuje problematiku tzv. optantů, která bude pro nezávislou Republiku Slovinsko na konci 20. století hodně ožehavým tématem. Věnuje se také jistému politickému uvolnění ve Slovinsku v 60. letech. Přelom 60. a 70. let je pak charakterizován určitou nejistotou a pnutím uvnitř Jugoslávie. Tato disharmonie spolu s Titovou smrtí v roce 1980 předznamenala krizi a brzký pád Jugoslávie.

V polovině 80. let se ve Slovinsku začíná výrazněji prosazovat osobnost Milana Kučana, mladého, reformně orientovaného komunisty. Mezi další proudy, které ve Slovinsku sehrály roli opozice, patřili intelektuálové, kteří se zpočátku shodovali s reformními komunisty zejména ve společném vystupování proti bělehradské vládě. Tyto „protibělehradské aktivity“ vyvrcholily 25. června 1991 vyhlášením nezávislé Republiky Slovinsko.

Na následujících stranách se autor zabývá uznáním Republiky Slovinsko evropskými a mimoevropskými státy, orientací Slovinska na EU a NATO a zejména vnitropolitickou situací ve státě, jednotlivými politickými koalicemi, jejich vlivem na ekonomiku apod. Velká pozornost je věnována nejvýraznějším osobnostem nového slovinského státu jako Milanu Kučanovi, Janezi Drnovškovi či stále poněkud kontroverznímu Janezi Janšovi.

Podle mého názoru se kniha L. Hladkého setká u odborné a zejména laické veřejnosti s kladným přijetím. Vždyť se jedná o první významný počín v této oblasti a jako veliké plus pocítuji minimum normativity a hodnotících soudů. Autor na historii Slovinska nahlíží jako na velký počet po sobě následujících událostí, které na sebe plynule vrší. Ale i přes tento historikův přístup není čtenář zahlcen obrovským množstvím dat a faktů. Jako nedostatek jsem vnímal snad jen absenci alespoň minimálního počtu obrazových příloh, map a možná i grafů. Ale na druhou stranu nelze toto připisovat na vrub autorovi, ale spíše nakladatelství, nebo formě edice, ve které stručné dějiny států vycházejí.